

Stepes ērglis *Aquila nipalensis* – jauna putnu suga Latvijā

2009. gada 17. maija priekšpusdienā putnu vērotāju grupa no Dānijas veica novērojumus Kolkas ciema ziemeļu pusē līdzās Ūšu mājām. Saulainais laiks un mērenais austrumu vējš sekmēja plēsīgo putnu migrāciju. Plkst. 10.55 Tomass Johansens tālu dienvidrietumu pusē pamanīja ērgli, kura sugas piederību uzreiz neizdevās noteikt. Brīžiem planējot, brīžiem riņķojot, ērglis pamazām tuvojās. Kad attālums bija ap 1 km, pagriezies izdevās saskatīt spārna apakšpuses kontrastus un kļuva skaidrs, ka tas ir stepes ērglis *Aquila nipalensis*. Putns pietuvojās līdz 600–800 metriem, kādu brīdi riņķoja virs ciema, bet drīz sāka attālināties uz dienvidiem līdz izzuda skatienam ap plkst. 11.15.

Noteikšana

Jau sākotnēji bija redzams, ka tas ir liels ērglis ar gariem platiem spārniem. Izmērus varēja salīdzināt ar peļu klišanu *Buteo buteo*, kurš brīžiem riņķoja līdzās. Mugurpuses krāsojumā izdalījās gaiši brūn-pelēki pleci, bāla josla uz 2. pakāpes segspalvām un nelieli gaiši laukumi pie primāro lidspalvu pamatnēm. Spārna apakšpuses centrālajā daļā iezīmējās plata gaiša josla (1. un 2. pakāpes segspalvas). Ši pazīme liecināja, ka putns ir jaunais stepes ērglis. Dažos iegūtajos attēlos saskatāms, ka lidspalvas varētu būt viena vecuma un to gali spārna aizmugurē veido 'S' formas līniju. Pēc šīm pazīmēm putna vecums nosakāms kā 2g (otrā gada putns, šķīlies 2008. gadā; Forsman 1999). Jaunajiem stepes ērgļiem spārnā parasti ir vēl otra gaiša josla gar lidspalvu galiem. To šim putnam nevarēja saskatīt. Taču lidspalvu gali varēja nodilt ziemas laikā, par ko norāda D. Forsmans (1999). Nodilums varēja mazināt arī 2. pakāpes segspalvu svītras izteiksmi spārna virspusē.

Izplatība un ieceļošana apkārtējās valstīs

Latvijai tuvākās stepes ērgļa ligzdošanas vietas atrodas Krievijas Eiropas daļas dienvidos. Nesenā pagātnē stepes ērglis ligzdojis arī Ukrainā, taču tagad areāls ir sašaurinājies līdz Eiropas galējiem dienvidaustrumiem. Pēc *BirdLife International* (2007) datiem areāla Eiropas daļā ligzdo mazāk par 5000 pāriem. Areāla Āzijas daļā stepes ērglis sastopams Krievijas dienvidos uz austrumiem līdz Baikālam, Kazahstānā, Kirgizstānā, Ķīnas ziemeļaustrumos, Mongolijā, daļēji Tadžikistānā, kā arī Afganistānā un Pakistānā ziemeļos. Daži pāri ligzdo arī Turcijā. Stepes ērglim izdala divas pasugas. Areāla rietumu daļu, līdz Kirgizstānai ieskaitot, apdzīvo *A.n.orientalis*, bet areāla pārējo daļu uz austrumiem un dienvidiem *A.n.nipalensis*. Pasugas atšķiras praktiski tikai pēc izmēriem, nominālās pasugas īpatņi ir nedaudz lielāki. Populācijas rietumu daļas putni (pasuga *orientalis*) ziemo Āfrikā, pārējie (pasuga *nipalensis*) Indijas subkontinentā, taču iespējams, ka vismaz daži nominālās pasugas īpatņi sasniedz arī Tuvos Austrumus un Āfriku (Forsman 1999).

Stepes ērgļa ieceļošana Latvijā bija paredzama un gaidīta. Tā, piemēram, Somijā zināmi vairāk nekā 50 novērojumi (Suomen Rariteettikomitea 2009), bet Zviedrijā – vairāk nekā 40 novērojumi (Raritettskommittén 2009). Tik liels novērojumu skaits apkārtējās valstīs liek domāt, ka stepes ērglis Latvijā varētu būt ieceļojis ne vienu reizi vien arī agrāk, taču palicis nepamanīts. Tiesa, arī Igaunijā līdz šim zināms tikai viens novērojums (Linnuharulduste komisijoni 2007, www.tarsiger.com).

AGRIS CELMIŅŠ
a.celmins@gmail.com

Stepes ērglis *Aquila nipalensis* Kolkā kopā ar peļu klišanu *Buteo buteo*, 2009. gada 17. maijā.
Foto: T.V. Johansens
(Thomas W. Johansen)

Literatūra

- BirdLife International. 2007. Species factsheet: *Aquila nipalensis*. <http://www.birdlife.org>.
- Forsman D. 1999. The Raptors of Europe and the Middle East: A Handbook of Field Identification. London. Helm.
- Linnuharulduste komisijoni. 2007. Linnuharulduste komisijoni (HK) poolt käsitletavate liikide kõik aktsepteeritud vaatlused seisuga 13.10.2007. http://www.eoy.ee/yhing/hk/hk_koik20071013.pdf.
- Suomen Rariteettikomitea. 2009. Arokotka *Aquila nipalensis*. <http://www.birdlife.fi/havainnot/rk/rk-data2.shtml>.
- Raritettskommittén. 2009. Stäppörn / Steppe Eagle *Aquila nipalensis*. <http://www.sofnet.org/index.asp?lev=4484&typ=1>.